

İnsanlar ve Hayvanlar

Nureddin Yıldız'ın 27.01.2019 tarihli (345.) Hayat Rehberi dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Değerli kardeşlerim,

Biz dünyada; üzerinde yaşadığımız, tarlalarından ekinler aldığımız, ağaçlarından meyveler topladığımız, çeşmelerinden sular içtiğimiz, havasını soluduğumuz bu dünyada tek başımıza değiliz. Cinler gibi gözümüzden uzak duranlar hariç dünyada dört çeşit mahlûk bulunur: İnsanlar, hayvanlar, bitkiler ve cemadat (cansızlar). Cemadat denen sınıfa dağlar ve taşlar dâhilinde, dünyayı oluşturan nesnelere girer. Onlar haricinde üç de canlı sınıfı vardır.

Allah Teâlâ bu dünyayı şu dört mahlûk sınıfı için yaratmıştır. Bunlar dünyanın sahipleri değil, ortak kullanıcılarıdır. Bir piramit gibi düşünülürse en altta cemadat (toprak, dere, deniz, dağ...), üstünde bitkiler, üstünde hayvanlar ve en üstte de insanlar bulunur.

Rabbimiz, sahibi olduğu dünyanın mülkiyetini insan dâhil kimseye devretmemiştir. İnsan ne kadar akıllı, becerikli, söz sahibi olursa olsun dünyanın tapusuna sahip değildir. İnsan dünyada diğer mahlûkatla ortak konumdadır; mesela hayvanların sahibi hiçbir zaman olamaz yani insanların hayvanlarla ilişkileri bir patron-işçi farkı gibi değildir. Hayvanların da yaratıcısı ve sahibi Allah'tır, onların hukukunu da Rabbimiz belirlemiştir.

Şu kadar ki Allah, insanı yaratırken mükerrem (saygın) tutmuş ve piramidin en üstünde görmüş, bir alt sınıfta olan hayvanlar bu sığfata layık görülmemiştir. Dolayısıyla insanın hayvanın emrine girmesi Allah'ın razı olmadığı bir iştir. Çünkü Kur'an'ımız birçok ayetinde Allah'ın, her şeyi insana sunduğunu söylemektedir. Sahibi Allah olan bir ata binmesi için at, insanın hizmetine verilmiştir. Bu nedenle sözgeli mi çocuklara oyuncak verildiği gibi hayvanların da insan elinde oyuncaklaştırılması mümkün değildir; sahibinin izin verdiği kadar kullanılabilirler. Mesela bir boğanın üzerine ata biner gibi binilemez, ehlileştirilse bile mümkün değildir, Allah buna izin vermez. Zira boğa bu iş için yaratılmamıştır; inek cinsinin çiftleşmesi, tarlanın sürülmesi gibi işler için yaratılıp insanın hizmetine sunulmuş ama kullanım şartlarına uyulması mecburî tutulmuştur.

Dünyada eşref-i mahlûkat (yaratılmışların en şerefli si) olan insan, hayvanlar veya bitkilerle denk tutulamaz. Veya herhangi bir bitki, kâfir bile olsa herhangi bir insandan değerli sayılamaz. Bitki bu kadar kıymetli bir pozisyona getirilemeyeceği gibi ne bitkilerin ne derelerin de insanın elinde oyuncığa çevrilerek çarçur edilmesi mümkün değildir.

Rabbimiz tarafından hayvanlar, bitkiler ve eşyaların insanın hizmetinde kullanılmasına müsaade edilmiş ancak heba edilmelerine izin verilmemiştir. Müslümanlar'ın dünyasında hayvanlar da Allah'ın koruması altında olduklarından, Müslümanlar'ın bulunduğu bir ortamda hayvanlar eziyet göremez. Etlerinden kıyma yapılabilir ama zevk, işkence, oyun konusu asla yapılamazlar. Çünkü insanın ahırında binlerce inek-koyun bulunabilir ama insan onları hiçbir zaman yaratamaz; yaratan kimse nasıl kullanılacaklarını da o belirleyebilir. Şariatımızın en temel mantıklarından biri bu kuralda saklıdır.

Fatiha suresinin ilk ayetindeki "Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun" ifadesinde geçen âlemlerden biri de o inekler, koyunlar veya sokaktaki kedi-köpektir. Öyleyse hem âlemlerin Rabbine hamd edip hem de evine aldığı kedi sırf koltuklara zarar vermesin diye tırnaklarını kesmek izin verilebilecek bir iş değildir. Elbette kediy e bunu yaptığı için kimsenin hemen başına gökten taş yağacak diye bir kural yoktur ancak Peygamber aleyhissalatu vesselam, evindeki kediy e aç bıraktığı için cehennemle cezalandırılan birinden söz etmektedir ki bu da bize bir kedi yüzünden cehenneme girmenin mümkün olduğunu öğretmektedir.

Dünyaya Müslüman olarak baktığımızda hayvanlarla o kadar yoğun bir hukuktan bahsetmemiz gerekir ki insan nasıl bir Allah'ın kulu olduğu ve Müslümanlığına ne kadar önem vermesi gerektiğini anlar. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bütün insanlığın hidayeti için indirilmiş olan Kur'an-ı Kerim'de altı surenin ismi hayvanlarla anılır: Bakara, En'âm, Neml, Nahl, Ankebut, Fil. Kur'an, surelerinde hayvanların adlarını zikretmiş ve yirmi yedi çeşit hayvanı anmıştır. Bu, Allah Teâlâ'nın âlemlerin Rabbi olmasından kaynaklanır; sadece insanların veya cinlerin Rabbi değildir o.

Boğaları bir arenaya doldurup dövüştürmek bu nedenle Allah'ın razı olmayacağı işlerdendir. Köpeğe işkence edilince tüyleri diken diken olup da yüz kilo gelmesi gereken ineği hormonlarla bir tonluk ağırlığa ulaştırılarak süt uğruna nesilleri harap edenler dâhil olmak üzere her tür hayvan istismarından rahatsız olmamak kendi içinde bu nedenle çelişkilidir. Rabbimiz hayvanların yerli yerinde kullanımı ve her işin yerine konarak değerlendirilmesini emretmektedir. Hayvanlar insanın istifadesine sunulmuş lâkin eğlencesi yapılmamışlardır.

Bir yandan bütün dünyayı 'hayvan hakları' adına kedi-köpek peşinde koşturan ama diğer yandan maymun beynini canlı canlı çıkarıp yiyebilmekte mahzur görmeyen Avrupalı zihniyeti bu bakımdan insanlığı kaybetmiştir. Müslüman zihniyeti köpeğe bir bardak su ikram ettiği için Allah'ın cennetine girme ihlas ve samimiyeti peşindedir. Dünyanın en pahalı arabasına denk fiyatta kürkler hayvanlar üzerinden canlı canlı çekilip alınabildiği ve Paris'te satılabildikleri sürece hayvanların da hiçbir 'hakkı' yok demektir.

Hayvanları Allah'ın birer mahlûku ve hayatta ortaklarımız olarak görmek başka, sevdiği hayvan haricindekileri zevk için avlamak başkadır. Avrupalılar çok sevdiği köpeklerin Çin'de festivali düzenlenecek kadar vahşi şekilde katledilmelerine ses etseler ya; ama ticaret ilişkileri bozulur tabii, sonra en pahalı arabaları en ucuza imal edebilecekleri bir yer bulamazlar.

Hayat, Allah'ın tarif ettiği gibi olduğunda köpeklerden kuşlara kadar her hayvanın huzuru vardır. Hükümler insanın eline geçerse yakasında bir hayvan kürkü görülecek diye Afrika'nın tamamı yansa zarar görmeyecek bir bakışa teslim olunmuş olur. Günde kırk beş litre süt verebilmesi için bir ton ağırlığa ulaştırılmış bir ineğin yaşadığı, mutlu bir hayat değildir. Develer güreşmek için yaratılmadıkları gibi hayvan dövüştürülen arenalar da lanete müstahak yerlerdir. Tavukların birbirlerinin tüylerini koparmamaları, satılırken tüylü olmalarının sağlanması için doğunca gagalarını kesmenin haberlere çıkmış bir 'kediye işkence' vakası kadar değeri yok mu? Sadece çocuklar mı kedilerle oynayınca onlara işkence etmiş oluyor?

Köpeklerle dokunanı 'hayvan hakları' ihlaliyle yargılayıp diğer yandan köpekleri eğiterek evcil hâle getirmek için uygulanan yöntemlerin ağır işkenceler içermesi, işte insanın bu kendini merkeze alan hükümlerinin çarpık bir örneğidir. Sirkte elli kişi bir hayvanın hareketlerini seyredibilsin diye zavallıyı işkencelerden geçirmek, bir aslanı koyun hâline getirmek fitratla oynamaktır. Hayvanlar üzerinde efendilik değil çobanlık işimiz olabilir, çoban da mal sahibine hesap vermesi gerektiğini bilir.

Baştan ayağa her şeyi necis olan domuza bile işkence etmek cehenneme davetiye çıkarır. Allah necis yarattığı hayvanlara işkence etme görevi diye bir sorumluluğu kimseye vermemiştir. Hayvanların bir kısmı sevmek, bir kısmı ötmek, bir kısmı yumurtlamak, bir kısmı belki de hikmetini bilmediğimiz sebeplerden yaratılmıştır. Düzenle ve yaratılışın maksadıyla oynamak insanın haddini aşması olur. Hayvanlar yaratılış maksatları dışında kullanıldıkları zaman sahipleri için vebal konusu olurlar. Köpek; bekçilik, çobanlık, av, polislik için kullanılabilir ama eğlence konusu olamaz.

Beşerin hayvanlara getirebileceği en yüksek standart, 'hayvan hakları' düzeyidir. Bizim şeriatımız ise 'ihsan' düzeyini getirmiştir. Mesela hadis-i şerif, "*hayvanlara ihsan edin*" buyurmaktadır. "*Misafire ihsan etmek*" denir. Bu kelime üstün seviyede hizmet manasına gelir. Hak ise asgarî düzeydir. İnsan hak verir, acıkınca o hakkı da iptal eder.

Genellikle dikkatimizden kaçan başka bir ayrıntı da şudur ki Kur'an'ımız, hayvanları *Allah'ın askerleri* olarak göstermektedir. Ayet-i kerime, yerdeki ve göktekilerin Allah'ın ordusu olduğunu buyuruyor. Nitekim Allah Teâlâ, İsrailoğulları'na küçük böcekler göndererek azap etmiştir. Biz sivrisineği yalnızca uçan bir böcek türü diye görürüz fakat Rabbimiz, *bir benzerini yapamazsınız* kabilinden, kudretini gösteren bir numune olarak onu karşımıza çıkarmaktadır. Öyleyse hayvan deyip geçmek o kadar da kolay değildir.

Hiçbirimizin unutmaması gereken bir hakikati Kur'an-ı Kerim'den hatırlamalıyız: Âdem aleyhisselamın iki çocuğundan birinin insanca olmayan bir hareket sadedinde diğerini öldürmesi, ilk öldürme olması hasebiyle ne hile ne yol bilmeyen o insana, ölüye ne yapacağını çirkin görüp sesinden rahatsız olduğumuz kargayla öğretmiştir. Kur'an'dan öğreniriz ki bir karga gagasıyla kazdığı toprağa ölü yavrusunu gömünce Kabil bunu görmüş, kazdığı mezara Habil'i gömüp gizlemeyi böylece öğrenmiştir. Bu bakımdan insanın ilk öğretmeni kargadır.

Hayvanlar Kur'an-ı Kerim'de anılmakta, üstelik olumsuz anılmamaktadırlar. Süleyman aleyhisselam ile konuşan kuş, birilerinin müşrik olduğunu ona haber verir. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemün dünyaya getirdiği şeriatında hakları korunan hayvanlara bakışımızla ilgili bir hadiseyi dikkatle okuyalım. Bir yolculuk esnasında Peygamber aleyhisselam Efendimiz abdest almak için sahabilerinin yanından uzaklaştığı esnada, abdest almasını bekleyen sahabiler bir kuşun yuvasını görmüşler. Yuvada da yeni doğmuş, mini mini yavrular var. Sevmek için yavruları ellerine almışlar. Biraz sonra anne kuş gelmiş, bakmış ki yavruları yerinde yok.

Efendimiz aleyhisselam abdest ihtiyacından dönünce bir de bakmış ki ağlayan bir anne kuş çılgınlık atıyor. Ashabına *"bu hayvanın yavrularını mı aldınız?"* buyurmuş ve vaziyeti öğrenince de *"hayvanı üzmeysin, yavruları geri götürün"* diye talimat vermiş.

Başka seferinde devesinin yüzünü -diğer develerden ayırabilmek için- çizen birini çağırılmış ve *"bu lanetli bir iştir, hayvana neden eziyet ediyorsunuz?"* diye adamı azarlamıştır.

Şahsen ben, şeriatımızın standartları ile Batı standartlarını kıyaslayacak kadar imanı zayıf biri değilim; fakat meselenin kolay anlaşılabilmesi ve bu ihsan seviyesinin kalitesini meydana serebilmek için bir noktayı daha açıklamalıyız: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemün, *"hayvanların yüzüne vurmaysin, kamçılamaysin"* buyurmasının ötesi vardır; Efendimiz aleyhisselam aynı zamanda *"hayvanlara beddua etmeyeceksiniz"* buyurmuştur. Bu, hayvanlara davranışın hangi standartlarda olması gerektiğiyle ilgili bir seviyedir. Kaldı ki eziyet etmek...

İnsan, kul olduğunu ve Allah'ın mahlûku olarak nefes alıp verdiğini bildiğinde diğer mahlûkatla ilgili hakikati de kavrar. Allah'ın mahlûklarıyla ilgili iş gördüğünü bilmek sorumluluk gerektiren bir vebaldır. Bu idrak edilerek yaşandığında, on binlerce tavuğun yaşadığı bir besi tesisini gezip gözyaşları akıtmamak imkânsızdır. Uçamaması, gagasını kullanamaması için gerekenlerin yapıldığı o hayvanların yaşayamamasındansa kapitalizmin parası ve borsasıyla oynamamak yeğlenmektedir. Diğer yandan 'hayvan hakları' denen bir kanunlaştırmayı da yapıyor olmak bunun bir çelişki olduğu gerçeğini gözlerden uzak tutar.

Sahibi Allah olan hayvanları emanetçileri olarak beslemek ve büyütme, onlardan istifade etmek aşılması gereken bir çizgidir ki çizginin ötesinde cinsiyetleri ve hayatları ile oynamak vardır. Elimizdeki teknolojiyi, hayvanları oyuncağa dönüştürüp adeta plastik malzemeye çevirmenin aracı hâline düşürmek için kullanmayız. Kıyamet gününde her şey için bir hesap verme derdimiz varken bir de hayvanlarla hukukumuzu gidermek için mi uğraşacağız?

Hayvanlara işkenceyi uygulamak haram olduğu gibi bunu izlemek de haramdır. Horoz dövüşünü yaptırılanlar kadar o dövüşü seyredenler de haram işlerler; nasıl ki çıplak dans etmek haramdır, dolayısıyla çıplak dans eden izlemek de haram olursa. Faizin alması haramken faizli bankanın

reklamına aracı olmak da haramdır. Hayvana işkencenin faili veya izleyicisi olmanın görüleceği açı budur.

Av helaldir ama karın doyurmak için; silah denemek için değil. Devrimizde de balık avı dışında herhangi bir av ihtiyacı kalmamıştır insanoğlunun. Zaten bir kilo kuş etini marketten almak onu kişinin kendisinin avlamasının onda biri kadar masrafa mal olacağından avlanarak karın doyurma işi bitmiştir denebilir. Bundan sonraki av zevk içindir ve zevk için hayvan öldürmek olmaz. Fakat avla ilgili dinimizin hükümleri değişecek de değildir, kastettiğimiz bu olamaz. İnsan bir gün dağda mahsur kalır ve açlık çekerse elbette avlanır, yemeğini yer. O zaman avlanma helal olur.

Dinimizin avlanmaya izin vermesi karın doyurma maksadına binaendir, iş güçten canı sıkılınca jipine atlayıp ormanda hayvan vurmak için değil.

Hayvanlara verilecek gıdanın da tabiatlarına uygun olması gereklidir. Ot yiyen hayvana herhangi bir maksatla sözgelimi et yedirmek o mahlûkun yaratılışına ait düzeni değiştirmek olacağından bu yapılamaz. Yaratılışlarına uygun tarzın dışında bir yerde de beslenmemeleri lazımdır. Ahırda yaşayabilen hayvanı ahırda, açık alanda yaşayanı açıkta bırakmak gerekir. İnek ahırda, kurt ormanda olacaksa bu korunmalıdır.

Bu tür düzenlerin bozulması tabiatı değiştirmek, eko-biyolojiyle oynamak vesaire olmasının haricinde daha büyük bir yanlışlık olarak Allah'ın kanunu değiştirmektir.

Ümmetimiz Allah'tan korkarak yaşadığı zamanlarda yaşlı hayvanların ölmesi için vakıflar kurmuştur. Mesela büyük bir arazi çevrilir ve artık iş görmeyen katır, at vs. hayvanlar o araziye bırakılırdı. Günümüzden 800 sene önce, Memlukîler döneminde bu maksatla kurulmuş vakıf vardır. Yani hayvanlara ne eziyet ne haklarını ihlal ile yaklaşabilecek bir ümmet olmadığımız, tarihimizden bellidir. İcabında bir hayvana verilen bir bardak su insana cenneti kazandırabilmekte, esirgenen bir bardak su ise cehenneme sevk edebilmektedir.

Anlaşılır ki müminlerin hayvanlarla kurduğu ilişki, sevabı veya günahı olan, ibadet mantığı üzerinde yürüyen bir ilişkidir. Sevabı veya günahı olan bir konuda müminin keyfine göre hareket etmesi mümkün değildir. Hayvanlara merhamet etmek ve bakımlarında yaratılışları dikkate alınmak zorundadır. Bunu beceremeyen de hayvanlarla etkileşimini kesmelidir. Tırmalıyorsa hayvanı bırakıp uzaklaşmak gerekir, vücudu ve biyolojisiyle oynamak değil.

Allah Teâlâ'nın hesabını soracağı her işi ibadet ciddiyetiyle yapmak lazımdır. Fakat bu bizi sözgelimi inekperest yapmadığı gibi sonuçta hayvanları olmaları gereken konumdan yüksek herhangi bir düzeyde algılamamızı da doğurmaz. İnsan mükerremdir, hayvan ise değildir. Hayvan, adı üzerinde, hayvandır; insanın oyuncacağı da değildir ancak.

Bu denge nasıl bulunacaktır peki? Peygamber aleyhissalatu vesselamın adaleti yine yolumuzu aydınlatmaktadır. Resûlullah aleyhisselam şöyle buyurur: *"Hayvanınızla yolculuk ettiğinizde otlak araziden geçiyorsanız hayvanın gördüğü otlak yerlere ilgisinin cevabını verin. Çöl gibi bir yerden geçiyorsanız hayvanın su özleminin cevabını verin."*

İnsan köftecinin önünden geçerken köfte istiyorsa hayvan da yemeğini görünce canı onu ister. Hayvanın duygularına ve ihtiyaçlarına dikkat etmemizi buyuran ve hükümler koyan bir Peygamberimiz vardır, elhamdülillah.

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.